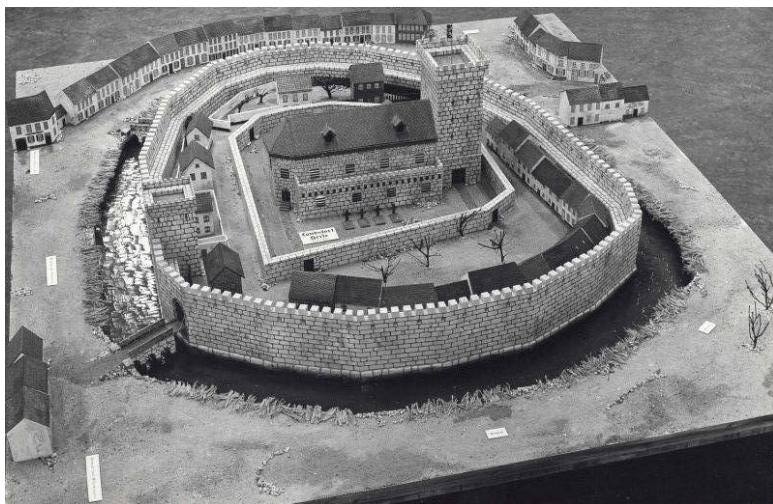

»HART VAN HEERLEN«

Informatiebulletin nr 22

***10^e jaargang
mei 2018***

HEEMKUNDEVERENIGING HEERLEN STAD

vóór en dóór Heerlenaren met hart voor Heerlen

Van de redactie

Voor u ligt editie 22 van ons verenigingsblad. Deze keer niet zo een dikke uitgave, echter gezien het hoofdartikel zouden er zonder veel moeite nog pagina's foto's kunnen worden toegevoegd.

De laatste tijd schenken de media veel aandacht aan de bescherming van de persoonsgegevens. Zeker als we zien wat er met onze gegevens kan gebeuren als deze door o.a. Google worden doorverkocht. De nieuwe Europese wetgeving is in Nederland sinds 25 mei in de vorm van de AVG van kracht. Wat daarvan de gevolgen zijn voor de vereniging kunt u lezen in het artikel; "Is uw vereniging AVG proof?".

Tussendoor is er ook nog plaats voor een vrolijke noot, een tekening van de hand van Jan Halmans.

Recent heeft de vereniging de verzameling dagboeknotities over de brandweer van Heerlen van Toon Savelberg ontvangen. Een unieke verzameling als het gaat om de brandweer en branden van Heerlen. Hoe deze dagboeknotities tot stand kwamen en wat er zoal in vermeld staat, heeft Leo Franck in een artikel beschreven. De collectie is zo omvangrijk dat hij een keuze heeft moeten maken. Er zijn in deze collectie echter nog zoveel unieke foto's van het vroegere Heerlen, dat met gemak nog heel wat pagina's had kunnen worden gevuld. Dit is misschien nog stof voor een ander artikel of lezing.

Als laatste aandacht voor het moment van de officiële overdracht van de bovenvermelde verzameling.

Heerlen, mei 2018
Leo Franck

Is uw vereniging AVG proof?

In de media is de laatste tijd het onderwerp privacy en bescherming van de persoonsgegevens aan de orde gekomen. Sinds 25 mei geldt voor Nederland de AVG ofwel de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Deze verordening zorgt ervoor dat er voor de hele Europese Unie dezelfde privacywetgeving geldt. Organisaties als bedrijven, stichtingen en verenigingen moeten in kaart brengen hoe zij met de persoonsgegevens van o.a. klanten of leden omgaan en hoe zijn deze gegevens beschermen.

Dit betekent dat onze vereniging ook met deze verordening te maken heeft. Bij de persoonsgegevens is het vooraleerst van belang of het gewone persoonsgegevens zijn en dat deze persoonsgegevens binnen het doel van de vereniging worden verwerkt. Concreet beschikt de vereniging over de naam van het lid, zijn adres, woonplaats, telefoonnummer en e-mailadres. Dit zijn gewone persoonsgegevens. Deze gegevens worden verwerkt voor:

- de ledenadministratie,
- de contributieheffing,
- de informatieverstrekking aan leden,
- de uitnodigingen voor bijeenkomsten.

Daarnaast is het nog van belang wie deze gegevens verwerkt of beheert. In het geval van onze vereniging is dit de secretaris en de penningmeester. Zijn er voldoende maatregelen getroffen om deze persoonsgegevens te beschermen. Beschermen in de zin van dat de computer waar deze op worden bijgehouden is voorzien van een virusscanner en deze up-to-date is. Wat is dus de kans dat deze gegevens worden gehackt.

De vraag of “Uw vereniging AVG proof is” kan ik nog niet helemaal beantwoorden. Aangezien het slechts gewone persoonsgegevens zijn en de verwerking binnen het doel van de vereniging valt, wordt de soep niet zo heet gegeten als dat die wordt opgediend. In grote lijnen zijn uw gegevens wel veilig. Toch vindt het bestuur het raadzaam om aan de hand van een stappenplan dat wij krijgen aangeboden door het Huis van de Sport, na te gaan of wij de AVG goed hebben ingevoerd. Als we deze 15 stappen hebben ingevuld dan krijgen we een AVG certificaat en dan kunnen we pas echt stellen dat de heemkundevereniging AVG proof is. Voor het zover is kan het zijn dat wij u nader informeren en ook misschien toestemming vragen hoe wij omgaan met uw persoonsgegevens.

Heerlen, mei 2018

Leo Franck

Ege sjoot,
d'r vurrige sjtook
zieng hank óch neet,
oet!!

tekening Jan Halmans

Toon Savelberg raakt aan brand zijn zakgeld kwijt

Met deze kop begint in het Limburgs Dagblad (LD) van 19 juli 1975 een krantenartikel over de hobby van Toon Savelberg. Sinds 16 juni 1967 steekt hij al zijn zakgeld in plak-, dag-, knipsel- en fotoboeken waarin alle verrichtingen van de Heerlense brandweer zijn vastgelegd. Van het blussen van een grote brand, het leegpompen van een ondergelopen kelder, het redden van een kat uit een boom. Of een ludiek feit als dat de brandwacht te paard naar de kazerne kwam. Dit feit deed zich voor op 4 november 1972 en we zaten midden in de oliecrisis met zijn autoloze zondagen. Deze hobby ligt in het verlengde van zijn beroep, hij was namelijk brandweerman.

Het resultaat van deze hobby werd onlangs aan onze vereniging aangeboden. Toon Savelberg inmiddels de tachtig gepasseerd zocht een bestemming voor zijn collectie. Hij wil naar een kleiner appartement waar geen plaats meer is voor zijn verzameling. Hij woont nu in Nijswiller en is daar ook lid van de heemkundevereniging. Ondanks dat vindt hij dat deze collectie die betrekking heeft op de brandweer van Heerlen, ook in Heerlen zijn eindbestemming moet vinden. Eind vorig jaar is het contact met onze vereniging gelegd en na ampel overleg is het bestuur van mening dat wij deze collectie moeten bewaren. Probleem is echter dat wij op dit moment nog geen eigen verenigingslokaal hebben, vandaar dat deze zo lang is ondergebracht ten huize van de secretaris.

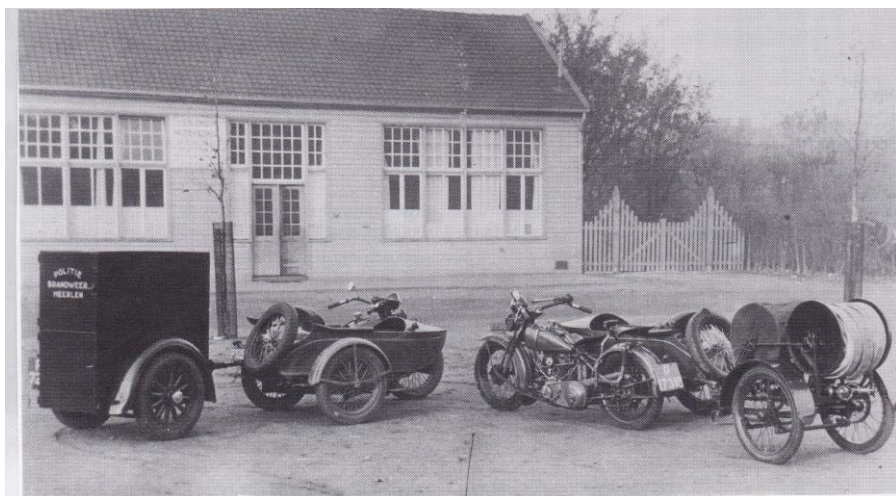

Ordnars dagboeken brandweer

Zijn hobby begon met het dagelijks vastleggen van de verrichtingen van de brandweer. Na werktijd werkte hij trouw elke dag aan een soort dagboek. Hierin staat vermeld de uitruktijd, de aankomsttijd, welk materieel, welke bevelvoerder, wat was er te doen en hoe groot was de schade. Ter illustratie van de branden verzamelde hij in eerste instantie de krantenknipsels. Een krantenfoto is niet zo mooi als het origineel. Dat was de aanzet om de krantenredactie te benaderen voor de echte foto. Dat lukte in het begin moeizaam. Een volgende stap was het benaderen van de persfotografen. Bij een brand werden meerdere foto's gemaakt die de krant niet haalden, vandaar dat hij om de negatieven van de foto's vroeg.

Nu zijn er bij een brand vaak meerdere fotografen en als je al die negatieven wil laten afdrukken dan gaat het gezegde van de kop van dit artikel op; Toon Savelberg raakt aan brand zijn zakgeld kwijt.

Het zakgeld ging echter niet alleen in het afdrukken van de fotonegatieven. Al die verslagen en foto's werden in plastic hoesjes in ordners opgeborgen. De totale collectie bevat nu een 72 ordners. Allemaal in hetzelfde formaat, dezelfde kleur en netjes met geprinte etiketten. Naast de verslagen van de brandweerverrichtingen van de periode tot 1993, dat hij bij de brandweer heeft gewerkt, is hij ook terug in de tijd gegaan. Het is een waar archief geworden dat teruggaat tot het begin van de Heerlense brandweer in 1862. Ook is het brandweermaterieel dat in de loop van de tijd dienst heeft gedaan beschreven. Er is een overzicht van de brandweertuigen, van de tijd van de vrijwillige brandweer tot en met de beroepsbrandweer van nu. Zelfs is hij het stadsarchief ingedoken om de gemeentelijke besluitvorming rond de brandweer vast te leggen.

*Rijdend materiaal van de
Heerlense politie-brandweer
in 1933.*

Brandweer Heerlen materieel 1933

Het huidige materieel van Brandweer Heerlen bij de kazerne aan de Bekkerweg. Foto: Foto Offermans, Heerler

Brandweer Heerlen materieel 1991

Afgelopen dinsdag 7 mei heeft de officiële overdracht plaats gevonden. Het bestuur vond het op zijn plaats om de heer en mevrouw Savelberg met een attentie te bedanken. Bij deze gelegenheid was ook de heer Frank Benneker, journalist van Via Heerlen, aanwezig om er nog extra aandacht aan te besteden.

Het is kortom een uniek archief dat niet verloren mag gaan. In dit artikel wil ik aan de hand van het archief enkele branden die ons allemaal op het netvlies staan beschrijven.

Het archief bevat te veel ordners om door te bladeren voor het zoeken naar spraakmakende branden. Om de datum van verschillende branden te achterhalen heb ik via de website van Delpher alle krantenartikelen met de zoekcode; brand en Heerlen in het Limburgs Dagblad, doorzocht. Het resultaat is 4153 artikelen waarvan een groot deel geen betrekking heeft op het onderwerp. Zo wil het feit dat een bekend biermerk die naam draagt, of in de jaren zestig was er een zanger Tom Brand. Dan zijn er ook nog veel kleine brandjes of andere inzet van de brandweer. Na schifting kom ik op een 100 artikelen die voldoen om een beeld van de grote branden in Heerlen in de periode na 1945 tot 1993 te krijgen.

Uitdrukkelijk wil ik vermelden dat het niet volledig is. Zo kom ik bij deze zoekopdracht de brand in 1953 van het Sportfondsenbad, die ik in het artikel over dit bad heb beschreven, niet tegen. Toch krijg je een beeld van het patroon van branden in Heerlen. De informatie van deze krantenartikelen heb ik aangevuld met gegevens die ik in het archief van Toon Savelberg heb gevonden.

De krantenartikelen overziend kan ik stellen dat er bij sommige soorten branden in Heerlen in de periode 1945-1993 van een patroon sprake is. Zo valt op dat er relatief vaak brand is bij horecazaken en dan in het bijzonder cafés. Dat hier altijd opzet bij is, is niet het geval. In één geval is dat wel duidelijk. De brand van de "Oude Stomp"(1981) aan de toenmalige Emmastraat, nu Pancratiusstraat. Doordat deze brand op een amateuristische manier was aangestoken kon de eigenaar worden veroordeeld. De brand van de Moonlight bar in de Dautzenbergstraat (1963) en de Palmabar in de Willemstraat (1978) waren even spectaculair. In de Willemstraat was op 28 januari 1991 een grote brand toen de daar gevestigde chinees TongHa afbrandde. Persoonlijk kan ik me herinneren dat er grote vlammen uit de ramen van de voorgevel sloegen en de hitte tot op grote afstand voelbaar was. Minder groot was de brand bij het chinees restaurant in Hoeve De Aar. Het vuurwerk bij de opening veroorzaakte daar een kleine brand.

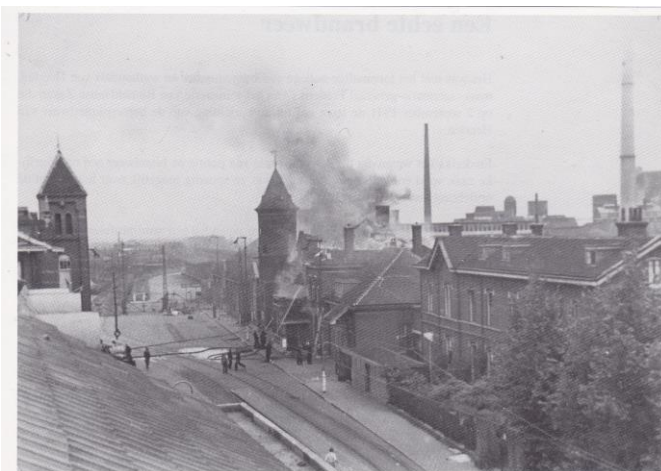
Wat brand in woonhuizen betreft is het opvallend dat er geregeld brand in de flats aan de Vossekuil werd gemeld. In de periode 1974-1990 kom ik 15 incidenten tegen, waarbij er zich soms wel twee (1981,1982,1986) en ook wel drie (1988) per jaar voordeden. Het zal wel aan de bewoners hebben gelegen. Niet voor niks hadden deze flats een slechte naam doordat zij het afvoerputje van het gemeentelijk woonbeleid waren en ook later zijn afgebroken.

De autoslopersboulevard In de Cramer, waar nu de Woonboulevard ligt heeft ook zo een reputatie. In de periode 1977-1991 zijn er 11 branden. Hier lost zich het probleem op doordat in september 1991 met de bouw van de woonboulevard is begonnen. Trouwens als het over autobranden gaat dan kom ik dit soort branden wel veelvuldig tegen en dan over heel Heerlen verspreid.

Een ander fenomeen viel mij op en dat zijn de bos- en heidebranden. Een verschijnsel dat we hoofdzakelijk van het buitenland kennen waar grote bosbranden door felle wind hele arealen verschroeien. Minder groots deed zich dit verschijnsel vooral in de jaren vijftig voor. Oorzaak is meestal een periode van lange droogte. Een uitzondering is de brand op de Schrieversheide van 3 februari 1954 en dat is toch in de winter. Wat de brand toch groot maakte is de felle wind.

De periode van de bevrijding in september 1944 was voor de brandweer een enerverende periode. In het Limburgs Dagblad van 26 september 1944 werd geschreven : *"Melden wij gisteren dat de brandstichting in het postkantoor een der vele wandaden van de terugtrekkende Pruisen was, een andere streek is de brandstichting in het station op zondag 17 september. Toen de Duitschers en Amerikanen hier in en om Heerlen een doorlopend gevecht leverden, trok een speciale Deutsche vernietigingsploeg Heerlen binnen, wier taak het was de openbare gebouwen in brand te steken. Het station stond ook op het programma en om 12 uur 's middags maakten ze een begin met hun werk. "*

Het probleem was in hoeverre de brandweer in deze situatie zijn werk kan doen. We vervolgen het artikel: "Ofschoon het volkomen in strijd was met de bedoeling van de Pruisen om de brand te blussen, die er uitgesproken tegen waren, is de vrijwillige brandweer onder leiding van luitenant van Wersch er niettemin snel op

Het station brandt! 17 September 1944, de dag waarop Heerlen werd bevrijd.

brand station Heerlen

maar blijkbaar wel begreep wat hier gaande was. Luitenant van Wersch nam deze man voor zijn rekening en bracht hem aan 't verstand, dat de brand door granaatinslag was ontstaan en dat het blussen een alleszins gerechtvaardigde zaak was. Luitenant van Wersch verzocht hem bovendien nog vriendelijk met zijn wagen op de slangen te passchen. Er zou beschadiging van de slangen wel te verstaan kunnen ontstaan. Voorzichtiger dan men van de heeren gewend was ging de om de tuin geleide Pruisische officier heen. Het gevaar was voor onze kordate spuitgasten geweken. Het waren benauwde stonden geweest. "

uitgetrokken. Met hoofdwachtmeester Lange waren 't 6 à 7 mensen, later kwam versterking, die onder gevaarvolle omstandigheden slag tegen het vuur leverde. "en verder: "Tijdens het blussen dreigden plotseling moeilijkheden van de een Deutsche officier, die wel niet tot de vernietigstroepen scheen te behoren,

Een brand die in heel Heerlen is te zien, doet zich voor als er autobanden in brand staan. Er tekent zich dan een grote zwarte roetwolk boven de stad af. Dit verschijnsel deed zich in 1982 voor bij een aantal autosloperijen die in de Cramer waren gevestigd voordat daar de meubelboulevard werd aangelegd. Bij een bandenhandelaar op de Unescolaan in 1987 en in 1990 op de Kissel.

Een spectaculaire brand was die bij de autobandencentrale Sampermans in de Willemstraat. Op Koninginnedag 30 april 1973 stonden veertigduizend oude autobanden in brand. Een dag later was de kop in het Limburgs Dagblad: "Rookzuil verduisterde hemel boven Heerlen" De brandweer werd pas laat opgeroepen en trof al een grote vuurzee bij aankomst aan. Het bedrijf zelf liep geen schade op omdat de banden op een terrein achter het bedrijf waren opgeslagen.

Uit verzameling brandweer Heerlen van Toon Savelberg

In het archief van Toon Savelberg vind ik het volgende officiële rapport:

30 april 1973: Grote buitenbrand opslag oude autobanden, 17.26 uur.

Er werd een brand gemeld in een autobandenhandel. Hierop werd uitgerukt met een tankautospuut H.D., 2 autosputten L.D., de autoladder, gereedschappenwagen en slangenwagen. Reeds tijdens de rit kon worden vastgesteld dat het een uitslaande brand was. Bij aankomst ter plaatse bleek een uitslaande brand te woeden in een grote hoeveelheid oude autobanden terwijl de er achter gelegen voor sloop bestemde panden reeds hadden vlam gevat. Uitbreiding naar de opslagplaats voor nieuwe autobanden kon worden voorkomen met behulp van 3 stralen lagedruk. De branden in de slooppanden werd geblust met behulp van de autoladder en 2 stralen lagedruk. Nadat uitbreiding niet meer mogelijk was, werd de brand in de stapel banden met 3 stralen schuim geblust. “

Uit dit rapport blijkt dus dat niet alleen de autobanden in brand stonden. Aan het bedrijf grensden huizen in de Elfmorgenstraat, die leeg stonden voor de sloop.

Wat ook opvalt bij al deze branden is dat sommige bedrijven vaker geplaagd worden door het verschijnsel brand. Het meubelmagazijn in de Kissel van Käller-Schunck brandde op 24 september 1973 door een onvoorzichtige lasser af. Het toeval wil dat dezelfde oorzaak de brand in het meubelmagazijn van de Hiero, indertijd een onderdeel van Käller-Schunck op 3 december 1977 is geweest.

De Glasmaatschappij werd door brand getroffen op 29 januari 1961, 11 januari 1966 en 23 mei 1988 en gingen delen van het bedrijf verloren. Een bestelwagen in een loods van de Glasmij vatte het volgende jaar op 13 februari vlam. Tot slot staan er 60 balen stro in brand bij de Glasmij op 28 januari 1990.

Ook het motel van der Valk is meerdere malen door brand getroffen. De brand van 13 februari 2016 zit nog vers in ons geheugen. Een vrij grote brand deed zich ook voor op 1 mei 1989 en een kleinere brand toen op 30 december 1990 de vlam in de pan in de keuken sloeg.

Het winkelcentrum 't Loon heeft ook een reputatie. Een buitenbrand in een onderdoorgang van het winkelcentrum wordt op 10 december 1978 gemeld. Op 29 augustus 1983 branden 3 winkels uit en gaat het om een schade van 7,5 miljoen gulden. Door spelende kinderen werd op 21 januari 1984 een brand in een leegstaande koffieshop veroorzaakt en bleef het hoofdzakelijk tot rookschade beperkt. Het Limburgs Dagblad van 26 februari 1985 opent met de kop; “Vuurzee verwoest winkels 't Loon” Midden in de renovatie van het winkelcentrum brak de brand uit. Door de grootte van de brand was het deze keer wel bedreigend vooral voor de bewoners van de flats in de toren boven het winkelcentrum.

De ontwikkeling van de brand en de inzet van de brandweer kunnen we in het archief van Savelberg volgen.

Tijdslijn

21.39	Melding brand in winkelcentrum het Loon met name Lichtstudio 2000 en Perry Sport.
21.40	Alarmering in kazerne brandweer Heerlen.
21.41	Uitgerukt met twee tankautosputten, hoogwerker en commandowagen
21.42	Ter plaatse "Middelbrand"
21.44	Stuur schuimbluswagen en tankautosput van post West
21.45	Assistentie van gemeentepolitie i.v.m. evacuatie van woonflat.
21.46	"Groot Alarm" en assistentie autoladder brandweer Brunssum.
21.49	Stuur extra blusvoertuigen aangevuld met tankautosput brandweer Brunssum.
21.55	Verzoek aan brandweer Maastricht voor regioverbindingscommandowagen.
21.59	Stuur verbindingsaanhanger en 10 man.
22.00	Explosie bij C&A.
22.07	Brand in derde flat van boven (10 ^e verdieping).
22.10	Autoladder en tankautosput Brunssum ter plaatse.
22.26	Verwijderen 5 personen met autoladder en 8 personen met hoogwerker van dak winkelcentrum noordzijde.
22.34	Verzoek aan gemeentepolitie om bewoners te laten bijeenkomen in hoofdgebouw ABP.
22.55	Burgemeester en Commandant Brandweer betrekken verbindingscommandowagen
22.58	Brand in panden Lichtstudio 2000, Jac Hermans, Perry Sport, Bervoets, Huf en Palthe.
23.00	Hoogspanningsruimte in expeditiestraat vult zich met water.
23.01	Met spoed Gemeentebedrijven (EGW) in expeditiestraat.
23.34	Laat gastoevoer woonflat afsluiten.
23.35	"Brand Meester" flat 10 ^e verdieping.
23.47	Nacontrole woonflat "Geen bewoners aanwezig"
00.09	Gas en elektra in gehele complex afgesloten.
00.28	Verzoek om constructeur afdeling Bouw- en Woningtoezicht .
00.51	Voorbereiden crisiscentrum
03.15	Autoladder eb tankautosput brandweer Brunssum rukken in.
03.29	"Brand Meester"

Inzet

Met behulp van het voor dit object opgesteld aanvalsplan werd de onderstaande inzet verricht.

Ontruiming woonflat

De bezettingen van de tankautospuiter (843) en hoogwerker (850) voorzien van adembescherming werden terstond ingezet ten behoeve van de ontruiming van de woonflat via de beide noodtrappenhuisen naar het dak van het winkelcentrum aan de noordzijde.

Voorkoming van uitbreiding van brand

Met inzet van de tankautospuiter (844) aan Homerusplein en de tankautospuiter (843), het schuimblusvoertuig (862) alsmede de hoogwerker (850) met waterkanon aan de Apollolaan is aangevangen met het beperken van de uitbreiding van brand naar de centrale hal, woonflat en winkelcentrum.

Uit verzameling brandweer Heerlen van Toon Savelberg

Uit aantekeningen van Toon Savelberg blijkt nog dat de brandweer na het sein "Brand Meester" nog niet klaar was. Men moest nog nablussen en ook het complex bewaken. "Wij zijn de hele dag in de flat en het uitgebrande winkelcentrum geweest met schade-experts en rechercheurs. Om 17.45 uur zijn we teruggekeerd naar de kazerne. "

Afgezien van de materiele schade is er ook persoonlijk leed zeker in het geval van 't Loon. De bewoners van de woonflat boven het winkelcentrum werden geëvacueerd. Uit een verslag in de krant lezen we: *"Terwijl de brandweer nog koortsachtig aan het onderzoeken was of er zich nog mensen in de flats boven de vuurzee bevonden, werd in de ontvangstzaal van het ABP geprobeerd de in allerijl geëvacueerde bewoners een beetje bij te laten komen. Met de schrik en de doorstane angsten trachtten ze zich te realiseren wat er nu precies was gebeurd. Emotionele taferelen van huilende en schreeuwende mensen deden zich niet voor. Eerder leek het erop dat de bewoners nog niet begrepen wat er met hen was gebeurd. Maar ze beseften terdege dat het niet veel had gescheeld of ze hadden in ziekenhuis gelegen of erger..."*

Doordat de verlichting was uitgevallen verliep de evacuatie van de ongeveer 70 bewoners via vol inktzwarte rook hangende portalen. Het ABP als eigenaar van het complex, nam zijn verantwoordelijkheid. Rond 1.00 uur werden de bewoners naar het Grand Hotel vervoerd, alwaar in afwachting van verdere gebeurtenissen een voorlopig onderdak werd verkregen. In de krant werd in februari 1985 al aangegeven dat het lang kon duren voordat de bewoners terug konden gaan naar hun flat. In het Limburgs Dagblad van een jaar later wordt aangegeven dat de flats op het schilderwerk na, klaar zijn. In september 1986 werd het winkelcentrum, helemaal vernieuwd met glazen koepel officieel geopend.

Bij grote branden kan de plaatselijke brandweer een beroep doen op de overige corpsen van Zuid-Limburg. Er zijn een aantal branden die niet in Heerlen plaatsvonden maar die de oudere generatie waarschijnlijk toch nog heugen. Te denken valt aan de brand van de Makro op 10 januari 1987. Wat de Makro betreft was dit niet een alleenstaand geval. Al op 18 december van het jaar daarvoor brandde de vestiging in Duiven af en twee jaar eerder was er ook al een brand geweest. Deze branden bleken te zijn veroorzaakt door de antiracistische actiegroep Rara. Naast vestigingen in Nederland had de Makro ook vestigingen in Zuid-Afrika. Het protest van Rara was gericht tegen de apartheidspolitiek van dat land en uitte zich in de Makro-branden.

Van een meer spiritueel karakter was de brand van de middelste toren van de Sint Servaaskerk in Maastricht op 9 september 1955. Ook hier leverde de brandweer van Heerlen en zelfs die van Aken assistentie. Voor de inzet van de brandweer

Het Loon brand, 21.39 uur op 25. Februari 1985 komt de eerste melding bij de Heerlense brandweer binnen.

Groot alarm in de avonduren van de 25ste februari 1985. Brand in het winkelcentrum 't Loon. Al vrij snel na de eerste ontploffingen van gasflessen in een van de winkels spotten de vlammen tientallen meters hoog boven het dak van het winkelcomplex uit. Bewoners van de flat boven het winkelcentrum kropen via de vluchtwegen die grijs van de rook waren naar buiten, anderen vluchtten in paniek naar het dak. Steeds hoger likten de vlammen langs de muren van de flat. In een appartement brak brand uit. Familieleden waren radeloos op zoek naar mensen die in de flat woonden. Paniek alom. De volgende dag, toen de brand geblust was, bleek de ravage gigantisch te zijn. Het winkelcentrum was voor een groot gedeelte uitgebrand. Dikke betonlagen hingen als doorgezakte plakken koek over de geblakerde zuilen. Het grootste gedeelte van het winkelcentrum moest gesloopt worden. De schade liep in de tientallen miljoenen.

Situatie bij aankomst om 21.42 uur; Middelbrand.

- Bij aankomst werd door de Officier van Dienst en Onderofficier van Dienst een verkenning uitgevoerd waaruit bleek:
- uitslaande brand gepaard gaande met grote rookontwikkeling op entresol Apollolaan in de zaken Perry Sport en Lichtstudio 2000
 - ten gevolge van onder meer een noordelijke windrichting was uitbreiding van brand in de richting van de centrale hal en woonflat mogelijk
 - grote rookontwikkeling zuidzijde woonflat
 - direct gevaar voor bewoners aanwezig
 - kans op instorting
 - groot alarm
 - bijstand aanvragen van autoladder brandweer Brunssum.

Uit verzameling brandweer Heerlen van Toon Savelberg

ontvingen vier brandweerlieden een pauselijke onderscheiding voor hun bijzondere inzet bij de bluswerkzaamheden.

Het Limburgs Dagblad van 31 december 1982 vermeldt dat “1982 brandjaar in Heerlen” was en dat betekent dat er in dat jaar relatief veel grote branden zijn geweest. Als men echter de berichten over grote branden bekijkt dan blijkt dat medio jaren tachtig een aantal jaren zijn geweest dat er vaker met groot materieel moest worden uitgetrokken. Te denken aan de branden in 1982 Manders, Rouppe vd Voort, Xenox. In 1983 rubberfabriek Trebrub op de Beitel en winkelcentrum ‘t Loon

Uit deze reeks springt één brand weer in het oog en dat is die van de Philipsfabriek op de Molenberg. In de vroege morgen van woensdag 18 april 1984 brandde het in de chemische afdeling van de Philipsfabriek waardoor er blauwzuur gas vrijkwam. Er waren al acht personen onwel geworden met als gevolg dat een duizendtal omwonenden werd geëvacueerd. In de loop van de middag was het gevaar geweken en konden de mensen weer teug naar hun woning. De grootte van de brand en de evacuatie hadden de gemoederen behoorlijk in beweging gebracht en waren reden van onderzoek. Gezien de evacuatie van de omwonenden zijn er een jaar later door de Philips fabriek de bewoners van de Molenberg uitvoerig geïnformeerd.

In het archief vind ik ook nog een dienstmededeling van de brandweer commandant G.H.A. Starren waarin hij te kennen geeft; *“Als blijk van waardering voor het optreden van de Brandweer van Heerlen tijdens de bestrijding van de brand van de Philips vestiging op 18 april j.l. heeft de directie van Philips Heerlen het korps een magnetronoven aangeboden. Alvorens deze wordt geïnstalleerd in de keuken van de kantine zal ter voorkoming van ondeskundig gebruik, aan de kantinebeheerders een instructie worden gegeven.”*

Niet alleen naar de brandweer was de Philipsfabriek voorkomend. In het archief vind ik ook een krantenartikel waaruit blijkt dat de omwonenden die geëvacueerd waren, een dag later een bloemetje aan huis ontvingen met daarbij een brief waarin Philips zich verontschuldigde voor het ongemak.

Tot slot een brand die men in de fotoboeken over Heerlen nog wel eens wil tegenkomen is de brand van het V&D magazijn aan de Klompstraat in de nacht van 17 op 18 december 1964. De brand brak rond 23.10 uur uit en volgens het bijgaande rapport kreeg de brandweer om 23.15 uur de melding en rukte om 23.16 uur uit. Gezien de grootte van de brand, het Limburgs Dagblad van 18-12-1964 vermeldde; een brand zoals Heerlen sinds mensenheugenis geen meer beleefd heeft, werd om 1.55 uur assistentie van de brandweer van Maastricht

ingeroept. Dat de brand zo groot was komt door het feit dat in verband met de kerstmis meer goederen dan normaal in het magazijn waren opgeslagen. Het magazijn in Heerlen beleverde de winkels in Heerlen, Geleen, Kerkrade en Brunssum. Een bijkomende moeilijkheidsfactor was dat het magazijn vlak naast het spoor lag. De NS heeft onmiddellijk de hoogspanningskabels laten deselektrificeren teneinde stroomstoring en uitval te voorkomen. Uit het krantenartikel blijkt ook een ander historisch feit; *“Vrijwel alle gasten van het nabijgelegen Grand Hotel waren ter plaatse, maar de wereldberoemde violist Yehudi Menuhin, die ook in het hotel logeerde, sliep rustig door.”* Trouwens de brand trok ondanks het late uur, genoeg kijkers. De brand is waarschijnlijk ontstaan vanuit de kantine daar vond die avond een kienavond plaats waarvan de laatste bezoekers rond 10.00 uur vertrokken.

Uit het rapport van de brandweer kunnen we een indruk krijgen van de bluswerkzaamheden.

“Door het late uur stond de voor het pand gelegen parkeerruimte geheel vol met afgesloten auto’s, hetgeen op een later tijdstip de ontruiming van de in de garage van Vroom en Dreesmann opgestelde auto’s sterk hinderde. Achter het gebouw liep de spoorlijn terwijl zowel links als rechts geen toegangsmogelijkheid voor groot materieel aanwezig was. Het gebouw was opgetrokken uit beton, terwijl de leggers waren geconstrueerd uit voorgespannen beton.

De toegang tot het gebouw was afgesloten. De toegangsdeur werd geforceerd en toen kon de 1^e verdieping via het normale trappenhuis bereikt worden. Op de 1^e verdieping was wederom alles afgesloten. Intussen was een gealarmeerde functionaris van Vroom en Dreesmann, chef van de huishoudelijke dienst, gearriveerd, welke met de sleutel die hij meebracht toegang tot deze deur verschaftte. Bij het openen van deze deur bleek in het gebouw een zeer zware rook te hangen, terwijl een vrij hoge temperatuur werd geconstateerd. Met behulp van persluchtmaskers werd de vuurhaard verkend waarbij bleek dat de brand zich van de kantine uit naar de opslagruimte had verplaatst. In het opslagmagazijn woedde op de 1^e verdieping een hevige brand, welke zeer moeilijk te benaderen was gezien het feit dat de ruimten op de 1^e verdieping geen enkele bouwkundige scheiding hadden, doch dat er zich zeer veel van draadgaas opgetrokken hekken bevonden, welke de opslagruimte in diverse afdelingen splitste, waarin deuren afgesloten met een dag en nachtslot, de toegang belemmerden.

Daar in het gebouw op de 1^e verdieping, zoals gezegd, totaal geen brandwerende afscheiding aanwezig was, bleek ook tussen de verdiepingen onderling via de trappenhuisen een volkomen open verbinding aanwezig te zijn. Hierdoor was de hoger gelegen etage onmiddellijk bereikbaar voor het vuur. Tevens hebben de aanwezige ventilatiekanalen en de langs het plafond lopende luchtkanalen voor de

17.December 1964

Uit verzameling brandweer Heerlen van Toon Savelberg

luchtverversing de brand de mogelijkheid gegeven naar hoger en lager gelegen verdiepingen te verplaatsen. Tot ca 2 uur was de magazijnruimte 1^e en 2^e verdieping + 80% van de parterre een vlammenzee waarbij de eerste voorgespannen betonbalken instortten. Door de hitte was in een eerder stadium de betondekking afgesprongen en de bewapening bloot gekomen. Hierop is het brandweerpersoneel uit het gebouw teruggetrokken en werd geconcentreerd op de aan de west- en zuidkant gelegen belendingen, terwijl tevens de expeditiegedeelten op alle drie de verdiepingen werden verdedigd.

Veel hinder werd ondervonden tijdens de brand van de wijze van opstapelen van de goederen, daar in de magazijnruimten en het hoofdgebouw slechts smalle paadjes tussen opgeslagen goederen beschikbaar waren en dat alle trappen en trappenhuizen voor tenminste $\frac{3}{4}$ waren volgebouwd met opslag.

Bij de nablissing was het om veiligheidsredenen i.v.m. resten voorgespannen beton niet verantwoord het gebouw te betreden terwijl enorme massa's goederen aan het smeulen waren. De nablissing duurde tot zondag 20 december te 14.00 uur. "

Uit de beschreven branden mag blijken dat de informatie van de krant prachtig kan worden aangevuld met de gegevens uit het archief van Toon Savelberg. Zoals uit de brand van V&D blijkt krijgt men een inzicht op welke problemen, hoe de brandweer te werk gaat en wat voor risico's brandweerbieden kunnen lopen. Persoonlijk heeft dit voor mij ertoe geleid respect te hebben voor het beroep van brandweerman. Het respect wordt ook verdiend door dat niet alleen branden wordt geblust. Ook de hulpverlening bij ongelukken, ziekenvervoer, of andere persoonlijke ongelukken.

Naast de beschrijving van branden en de foto's van tijdens en na de brand bevat dit archief ook veel foto's van vóór de brand. Hierbij zijn veel foto's van het Heerlen uit vroegere jaren. Allemaal redenen om blij te zijn dat wij als vereniging zo een verzameling hebben mogen verwerven.

Heerlen, mei 2018
Leo Franck

BRANDRAPPORT

Binnen 48 uur in 2-voud in te dienen bij de districtinspectie voor het brandweerweten.

1 Brandweer gemeente **Heerlen** Rapport nr. *) **508**

2 Rapport van een *) **binnenbrand** 4 Datum *) **17 december 1964**

3 Object *) **magazijn Vroom en Dreesmann** 5 Gemeente *) **Heerlen**

6 Tijden *)

	1e bluseenh.	Versterking eigen brandweer	Hulpverlening door Maastricht	7 Uitgerukt personeel	beroeps totaal	Plicht-Brandw.
Melding	23.15		1.55	Commandant . .	1	1
Uitgerukt	23.16		1.57	Officieren . . .	1	1
Aankomst	23.17			Brm. O.B. Hbt.	5	6
Nader bericht . .	23.19			Brandwachten	15	22
Ingerukt				TOTAAL	21	30
Terugkomst . . .			6.45	Bevelv. door . .		
Nablussing tot . .				Rang		

8 Uitgerukt materieel

	Autospuit			Motor-spuut	Trekker	Auto-ladder	Commando-wagen	Andere voertuigen Gereedsch.wagen
	hoge druk	lage druk	hoge en lage druk					
Eigen brandweer . .	1	3			1	1	1	1
Hulpverlenende brandweer . .		1					1	

9 Blussing

Bij aankomst reeds geblust ☐ ja/nee

Gewerkt in totaal met **11 + 3** stralen lage druk

Gewerkt in totaal met _____ stralen hoge druk

Gebruikte slangen **26+16** stuks 3 "

Gebruikte slangen _____ stuks 2 1/2 "

Gebruikte slangen **12+6** stuks 2 "

10 Blusstoffen *)	11 Watervoorziening *)	12 Aanjasverband *)	13 Adembescherming *)
Water Standaard	Standaard — waterleiding	Ja/Neen	Standaard Persluchttoestel
Standaard Standaard	Standaard Standaard		

14 Brandoorzaak *) **vermoedelijk brand ontstaan in de eentline bij het buffet**

15 Nader onderzoek ingesteld door: *)
Gem. politie en Rijkswasp.

16 Windrichting **Z.W.**

17 Toestand wegdek **droog**

18 Ongelukken

Aard	Eigen brandweer	Brandweer andere gemeente	Overige personen	18 Omgekomen dieren	Soort	Aantal
Gedood						
Zwaar gewond . .						
Licht gewond . .	2					

*) Zie toelichting

Heerlense brandweergeschiedenis gevat in levenswerk van 74 mappen

HEERLEN • De gepensioneerde brandweerman Toon Savelberg hield van iedere dag hij voor de brandweer werkte een verslag bij in een dagboek. Daarnaast deed hij in zijn vrije tijd en na zijn pensionering onderzoek naar de historie van de Heerlense brandweer. Zijn archief en levenswerk is deze maand overgenomen aan de Heemkundevereniging Heerlen-stad.

Door Frank Benneker

Van iedere werkdag een verslag, ruim 25 jaar lang. Na vier jaar bij de vrijwillige brandweer van Vaals trad Toon Savelberg in 1967 in dienst bij de brandweer, tot zijn pensioen in 1993. Het leverde een stapel dikke dagboeken op. Daarnaast bracht hij in zijn vrije tijd ook nog de periode van de Heerlense brandweer voor zijn aantreden in kaart, tot het begin in 1862. Zijn levenswerk beslaat 74 klappers in 10 verhuisdoozen. Sinds deze maand zijn die in het bezit gekomen van de Heemkundevereniging Heerlen-stad. Namens deze vereniging namen bestuursleden Cor van Schendel en Leo Franck het archief in ontvangst.

Toen Toon Savelberg in Heerlen woonde, was de grote kelder onder zijn huis een klein brandweermuseum. Tegenwoordig woont hij in een seniorenflat in Nijswiller. Een stuk kleiner behuud dan in Heerlen, en daarom mag het archief weg. Dat is ook de reden dat Savelberg zijn brandweerhelmencollectie,

Cor van Schendel (links) en Leo Franck (rechts) laten zich door Toon Savelberg (midden) door zijn brandweearchief leiden. (Foto Frank Benneker)

die 650 helmen van brandweerkorpsen over de hele wereld bevat, heeft verkocht aan brandweermuseum Il Museo Storico dei Vigili del Fuoco in Milaan. "Slechts één helm heb ik bewaard", zegt Savelberg. "De monniken in klooster Wittem hadden ooit een eigen brandweer. Op de helm stond een afbeelding van Gerardus, hun patroonheilige. Die is zo bijzonder dat ik hem niet weg kon doen."

Zijn werk leidde tot het uitgeven van een boek. In 1984 kwam 'Van blussemmer tot schuimkanon: de

Heerlense brandweer van 1862 tot 1984' uit. Na zijn pensionering in 1993 had Savelberg de handen helemaal vrij om zich te richten op de geschiedenis van de brandweer. "Ik ging wekelijks naar het stadsarchief van Rijkckheyt in het Thermenmuseum", blikt hij terug. "Ik zocht kranten door en ieder artikel over de brandweer heb ik gekopieerd."

Toen de Heemkundevereniging Heerlen-stad werd gevraagd of ze interesse had in het archief van Savelberg, hoefden Cor van Schendel en Leo Franck niet lang te te den-

ken. Ze zijn onder de indruk van de kennis en het geheugen van Toon. "Hij is een wandelende brandweencyclopedie. Vraag hem naar een willekeurige brand en hij weet de datum nog", zegt Van Schendel. "En toen ik zijn dagboeken las, was ik perplex hoe nauwkeurig hij alles gedocumenteerd heeft."

En die documentatie beperkt zich niet alleen tot branden. Zelfs de uitslagen van het voetbalteam van de Heerlense brandweer (Limburgs kampioen in 1976) zijn bijvoorbeeld in het archief vereeuwigd.

COLUM Film

Er gaat weinig boven slechte film in goed, zo slecht dat het leuk zich uitstekend voor nietsontziend afbra mena amusanter: Anderhalf uur vanu Romeinse keizer spe voortdurend omhoog Wat dat betreft is d voor mannen belof bron van vermaak. I betekent doorgaans gooiën en explosies, activiteit terug kan tot standje cometeu klassieker in het gen Voor wie bij deze on uitleg nodig heeft: a tornado regent het l slecht karakter, die l filmpersonages die voor de duvel te dan oppeuzelen. Inclusie uit de toverdoos van absolute aanrader. I eigenlijk voorafge door een pictogram een manneke dat la chips. Uit onverdad langs op tv-zender / van François Truffa rollen Jean-Paul Bel Deneuve. Toch niet t Duitse nasynchroni op de taart van dit hoofdrolspelers wor een gatenkaassena schijnlijke plotwond quasi-interessant ge dan het einde was je Kortom: het leven z meesten van ons.

Raagren?

Op 7 mei j.l. vond de officiële overdracht van de verzameling dagboeken van Toon Savelberg plaats. Hierbij was naast de voorzitter en de secretaris een journalist van het weekblad Via Heerlen, de heer Frank Benneker, aanwezig. Frank Benneker heeft een leuk artikel in de uitgave van 23 mei van Via Limburg, editie Heerlen, geschreven. Bij die gelegenheid is ook de foto door hem genomen.

Colofon

Hart van Heerlen is een uitgave van de heemkundevereniging Heerle- Stad en verschijnt twee keer per jaar.

Ingezonden artikelen:
van Leo Franck en Jan Halmans.

Foto's:
Uit de verzameling dagboeknotities van Toon Savelberg.

Mocht u naar aanleiding van dit tijdschrift lid willen worden van de heemkundevereniging Heerlen-Stad dan kunt u zich aanmelden door:

- Een mail te sturen naar info@heemkundeverenigingheerlenstad.nl
- Of een kort briefje naar het secretariaat.

Bij uw aanmelding zouden wij graag uw adresgegevens, eventueel mailadres of telefoonnummer ontvangen.

De contributie van de vereniging bedraagt € 15, - per jaar.

Secretariaat:
Willemstraat 66, 6412 AT Heerlen

Bank:
NL83 INGB 0004 9228 28 t.n.v. Heemkundevereniging Heerlen Stad.

Nadere informatie over de vereniging kunt u vinden op onze

Website: www.heemkundeverenigingheerlenstad.nl

Facebook: heemkunde heerlen stad

ISSN 1877-6957